

“TỪ ĐỒNG TỬ QUÂN ĐẾN HƯỚNG ĐẠO SINH”

✿ GẤU TẬN TỤY

Năm 1930, trường Trần Văn Khắc cùng với những người bạn thân là hội viên Trường Thể Dục Hà Nội đứng ra tổ chức Ban Đồng tử quân và Cổ động thể thao. Sau đó ban này trở thành đoàn Hướng đạo đầu tiên mang tên vị anh hùng áo vải Lam Sơn Lê Lợi.

Trong cuốn hồi ký của trường Trần Văn Khắc có đề cập đến danh từ Đồng Tử Quân. Thoạt đầu là những hội viên của Trường Thể Dục Hà Nội (École d'Éducation Physique, gọi tắt là EDEP) hình thành một nhóm vào tháng 9 năm 1930 gọi là “Ban Đồng tử quân và Cổ động Thể thao” (Section de Scoutisme et de Propagande pour le Sport). Ban này dần dần đồng phục hóa như Hướng đạo và ủng hộ phong trào thể thao đang dấy lên mạnh mẽ ở Hà Thành.

Đến tháng 10 năm 1930, trường Thể Dục nhận lập thêm ngành Ấu do trường Hoàng Đạo Thúy hướng dẫn, đó chính là Đoàn Vạn Kiếp. Danh từ Hướng Đạo được biết đến nhiều hơn và bắt đầu thay thế danh từ Đồng Tử Quân.

BADEN-POWELL CÓ NÓI:

“THOẠT TIÊN, TÔI CÓ MỘT Ý NGHĨ. RỒI TÔI THẤY CÓ MỘT LÝ TƯỞNG. NAY CHÚNG TA CÓ MỘT PHONG TRÀO, VÀ NẾU MỘT SỐ CÁC ANH KHÔNG COI CHỪNG, CUỐI CÙNG MÌNH SẼ CHỈ CÒN LÀ MỘT TỔ CHỨC “

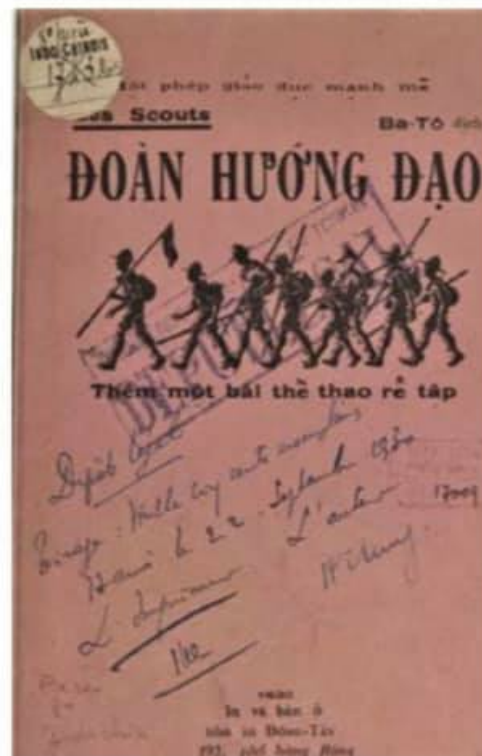
Hướng Đạo Quân của Đoàn Lê Lợi trên báo Phụ Nữ Tân Văn số 218 (28-9-1933)

Chỉ trong một thời gian ngắn, tên gọi Ban Đồng Tử Quân đã dần dần thay thế bằng danh từ Đoàn Hướng Đạo. Hình trên là Đoàn Hướng Đạo của Trường Thực Dục Hà Nội (EDEP) chụp khoảng tháng 12 năm 1931.

Trưởng Hoàng Đạo Thủy, tác giả cuốn Đoàn Hướng Đạo, Thêm một bài thể thao rể tập dưới bút hiệu Ba Tô được in và phát hành năm 1930 trước khi các đoàn Hướng đạo Việt Nam được thành lập (Ảnh: Võ An Ninh).

Bìa tập sách Đoàn Hướng Đạo, Thêm một bài thể thao rể tập xuất bản năm 1930, hiện đang được lưu trữ tại Thư viện Pháp (Bibliothèque nationale de France)

Trong bài Nửa Thế Kỷ Hướng Đạo tại Việt Nam của trưởng Mai Liệu có kể rằng:

...trong năm 1930, hai nhà thể thao Việt Nam tại miền Bắc là Ô. Trần Văn Khắc và Tạ Văn Rục đứng lập Đoàn “Đồng Tử Quân” tại Trường Thể Dục Hà Nội. Đoàn này mô phỏng theo bề ngoài của Hướng đạo Pháp (đồng phục và trang bị cắm trại) nhưng chưa có tổ chức hàng đội và sinh hoạt thuần túy Hướng đạo...

...và cũng chính vì thế nên đoàn này nhắm vào mục đích thể thao hơn là Hướng đạo – và đơn vị này được gọi là Ban Đồng Tử Quân, vì lúc đó người ta mới biết hai danh từ Scout và Eclaireur của tiếng Pháp được người Tàu ngay tại Trung Quốc dịch là Đồng Tử Quân, và tại Hà Nội, các trường của Hoa kiều đều tổ chức các đoàn ĐTQ như bên chính quốc.

Trong tập sách Đoàn Hướng Đạo, Thêm một bài thể thao rề tập của trưởng Hoàng Đạo Thúy ký dưới bút hiệu Ba Tô cũng có đề cập đến danh từ Đồng Tử Quân. Dưới phần ghi chú “Hướng đạo đoàn”, đã ghi rõ (trích nguyên văn):

Người Tàu dịch là Đồng tử Quân. Gọi thế sợ nhầm với những đoàn quân đồng tử của các trường trong một thời thượng võ. Gọi thế sợ nhầm với các hội vũ bị. Gọi thế không đúng cái ý của người gây dựng ra “Hướng- Đạo đoàn”, cốt để giúp các trường học mà vì xã hội dự bị những tay làm việc, chứ không phải vì binh gia mà dự bị một bọn quân lính. Tên “Hướng-Đạo đoàn” tôi dịch ở chữ “Eclaireurs” là người đưa đường dẫn lối. Mà chữ “Eclaireurs” cũng dịch ở chữ Anh “Boy Scouts” ra. Chữ “Scout” gốc ở chữ Pháp “Escouter” nghĩa là nghe ngóng, xem xét.

Và cũng với bút hiệu Ba Tô, trưởng Hoàng Đạo Thúy một lần nữa giải thích danh từ Đồng Tử Quân và Đoàn Hướng Đạo trên tờ Bắc Kỳ Thể Thao số ra ngày 8-2-1931 như sau:

Vài mươi năm nay, người phương Tây đã tìm được một vị thuốc để chữa bệnh quá văn minh, khiến cho con người quen dùng máy móc lại biết dùng đến chân tay mà sống, dùng gan mật mà chống chọi với đời. Vị thuốc ấy là “Đoàn Hướng-Đạo”, tiếng Anh là “Scouts” mà tiếng Pháp là “Eclaireurs”. Người Tàu cũng có dùng phép ấy, song lại có ý võ-bị mà dịch lặc ra là “Đồng Tử Quân”

Cũng trong một tập sách khác của trưởng Hoàng Đạo Thúy viết hồi năm 1990 sau này cũng nhắc lại:

Ở Trung quốc người ta gọi là “ĐỒNG TỬ QUÂN” (lính bé con), ở Pháp gọi là ECLAIREURS.

...1929, đọc một đặc san của tạp chí Temps Nouveaux (của Pháp) nói về Eclaireurs rõ ràng lắm. Tôi mới viết tóm tắt làm một tập nhỏ, tên là “Hướng Đạo Sinh” in ở nhà in Đông Tây.

Cũng biết là có tên “Đồng Tử Quân” nhưng thấy tên ấy không đúng, mà lại nguy hiểm. Dùng tên Hướng Đạo vì xưa nay ta vẫn gọi người đưa đường là Hướng Đạo tức là Scout.

Như vậy, trong những năm đầu thập niên 30 của thế kỷ XX, Đồng Tử Quân đã được dùng trước khi có danh từ Hướng Đạo. Trưởng Hoàng Đạo Thúy là một nhà giáo, người đầu tiên đã có ý niệm dùng từ Hướng Đạo rất rõ ràng từ năm 1929 khi đọc được một đặc san của tạp chí Animateur des Temps Nouveaux và những sách vở của Général Baden Powell, Capitaine Royet. Tưởng cũng nên biết là từ tháng 3 năm 1930, trưởng Hoàng Đạo Thúy đã từng kêu gọi thành lập các đoàn Hướng đạo ngay trong tập sách Đoàn Hướng Đạo, Thêm một bài thể thao rỗi tập. Và đầu tháng 4 năm 1931, trưởng đã được tuần báo Bắc Kỳ Thể Thao đăng nơi trang đầu bài viết Lập đoàn Hướng đạo, để sửa chữa nhân tâm, thể đạo.

Tóm lại là kể từ tháng 2 năm 1931, người ta bắt đầu dùng danh từ Hướng Đạo để thay thế dần dần danh từ Đồng Tử Quân. Mặc dù ở trong giai đoạn tiên khởi của phong trào Hướng đạo tại Việt Nam, tên gọi vẫn chưa được thống nhất và chính xác, nhưng phải đi mất một thời gian, giới truyền thông cũng như cộng đồng mới làm quen được với danh từ Hướng Đạo.

Ngoài Đồng Tử Quân, ở Hải Phòng có đoàn mang tên Nhi Đồng Quân của Hội Bắc Kỳ Thanh Niên (La Junesse Tonkinoise) do nhà giáo Nguyễn Đăng Khả phụ trách, hoặc Ban Boy Scouts, hay Hướng Đạo Quân. Dù sinh sau đẻ muộn nếu so với các quốc gia láng giềng khác như Thái Lan (thành lập năm 1911), Trung Hoa lục địa (1912), Mã Lai Á (1908), Tân Gia Ba (1910), Nhật Bản (1922), và Nam Hàn (1922)... thì Việt Nam dù dưới chế độ bảo hộ của Pháp, vẫn thành lập được các đoàn Hướng đạo Việt Nam thuần túy.

Như vậy Đồng Tử Quân có nghĩa là gì? thì lại định nghĩa khác hơn xưa:

Trước hết, tra cứu Từ điển tiếng Việt xem coi “Đồng Tử Quân” có nghĩa là gì?

Đồng tử quân: Hướng đạo sinh, trai tráng trong đoàn thể có kỷ luật, có huấn luyện để giàu tinh thần tháo vát và nhân đạo.

Có lẽ vì do ảnh hưởng của Nho giáo, chữ Hán vẫn còn sử dụng trong đời sống hàng ngày, nên nhiều người dịch vẫn dựa trên cơ sở đó mà dịch là Đồng Tử Quân. Trước khi đoàn Hướng đạo đầu tiên được thành lập ở Trường Thê Dục Hà Nội, đã có một bài viết rất chi tiết về Đồng Tử Quân của tác giả Hồng Nhân đăng trên tạp chí Nam Phong xuất bản hồi tháng 8 năm 1930 đã dùng rất nhiều danh từ Đồng Tử Quân khi đó có nhiều người vẫn còn xa lạ với danh từ Hướng Đạo như trưởng Hoàng Đạo Thúy đã dùng.

Chữ Quốc ngữ phát triển và phong phú, ngôn ngữ hiện đại hơn, nhiều danh từ được thay thế và phù hợp như danh từ Hướng Đạo Sinh bắt đầu phổ thông từ cuối năm 1932 (trước đó trưởng Hoàng Đạo Thúy dịch là Hướng Đạo Quân), điển hình chúng ta có thể bắt gặp trên tờ Bắc Kỳ Thê Thao số 96 về bốn phận một Hướng Đạo Sinh, số 107 về lễ Tuyên hứa của Hướng Đạo Sinh, số 129 về phóng sự các Hướng đạo sinh Hải Phòng đi thăm núi Voi (cách tỉnh Kiến An 9 cây số) vào tháng 5 năm 1933. Về sau có thêm một tập sách được xuất bản năm 1934 mang tên Muốn trở nên Hướng Đạo Sinh đã định nghĩa Hướng Đạo Sinh là gì, Hướng Đạo Sinh làm gì, và làm thế nào để trở thành một Hướng Đạo Sinh?

Ngày nay, danh từ Hướng Đạo Sinh đã quá quen thuộc với tất cả mọi người trong chúng ta, và những ai đã và đang là Hướng Đạo Sinh đều hãnh diện với cái tên gọi đó.

GẤU TẬN TỤY

(Xin phép copy bài viết của anh Gấu đăng trong tập san Tự Lực 4)